

De ondraaglijke
zwaarte van het
evidente

Deel II: Oranjeblond
op high heels

De ondraaglijke
zwaarte van het
evidente

Deel II: Oranjeblond
op high heels

Leo Feyaerts

Opgedragen aan mijn vader en moeder.

De personages en gebeurtenissen beschreven in dit boek zijn fictief. Elke overeenkomst met bestaande personen, levend of dood, berust op puur toeval. Het is nooit de intentie geweest van de auteur iemand persoonlijk te beschadigen.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, vertalingen, of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Schrijver: Feyaerts Leo
Coverontwerp: Leo Feyaerts
ISBN: 9789402134698
© Leo Feyaerts

La lune blanche
Luit dans les bois;
De chaque branche
Part une voix
Sous la ramée...

Ô bien-aimée.

L'étang reflète,
Profond miroir,
La silhouette
Du saule noir
Où le vent pleure...

Rêvons, c'est l'heure.

Un vaste et tendre
Apaisement
Semble descendre
Du firmament
Que l'astre irise...

C'est l'heure exquise

Paul Verlaine

1

Iedereen, die in de jaren zestig in Leuven heeft gestudeerd, zal zich een vergelijkbaar kot wel herinneren waarin hij zat te zweten boven zijn cursussen of zijn kater lag te verbijten. Het mijne lag in Kessel-Lo hoog boven het Leuvense stadscentrum. Elke dag dook ik op mijn fiets doorheen de Blijde-Inkomststraat naar het dal van de Dijle, vervloekte het verkeerslicht aan de Maria Theresiastraat als het op rood sprong, en klom na het laatste college terug omhoog via de Tiensestraat die veel minder steil was. Het resultaat was een schitterende fysieke conditie.

Een kot is een studentenkamer. Dat weet elke Vlaamse student of studente. Het is een bizarre term als meisjes hem op een zakelijke, vertrouwelijke of warme manier laten voorafgaan door een bezittelijk voornaamwoord. De hoogte van de huur verhoudt zich omgekeerd evenredig tot de afstand van het stadscentrum. Dát bruiste! Dáár werd geleefd! Dáár waren wij meester van de straat!

Ik had van thuis een duurder kot mogen huren dichterbij de auditoria, maar mijn moeder was ziek. Zij leed aan een nierkwaal. Haar crises vereisten langdurige ziekenhuisopnames en uitzicht op genezing was er niet. Mijn vader was een schrijnwerker, zeer vakbekwaam, maar niet in staat om zijn talent voldoende te laten renderen. Het grote geld werd steeds meer verdiend met productie van seriewerk in kunststof. Dat wist hij, maar zijn trots belette hem de noodzakelijke conclusies te trekken. Mijn zussen, allebei jonger dan ik, studeerden bij de nonnen van het Heilig Graf in Turnhout, de oudste, ons Milène, in het laatste jaar van de Grieks-Latijnse en ons Carien in het voorlaatste van de Moderne Humaniora.

Er gebeurde nooit wat in Kessel-Lo, in die tochtige, sombere canyon met zijn bodem van grijze kasseien en wanden van verweerde, rode baksteen. Mijn kamer was een goedkope pijp van 5 bij 2,5 op de bovenverdieping van een onopvallende burgerwoning. De twee rechthoekige raampjes boden uitzicht op de straat en de slaapkamerramen van de Schalle mannen, meneer en mevrouw, die 's avonds, zoals alle echtparen en bejaarden aan de overkant altijd zorgvuldig hun gordijnen sloten. Wellicht maar goed ook.

Zelfs op een stralende dag, als mijn gordijntjes waren opengeschoven, schemerde het in mijn kamer. Daarom liet ik altijd de lamp branden onder

de melkglazen kap aan het plafond. Vaal deed ze de fletse bloemen oplichten van het grijs-gele behang. Gelukkig waren de kosten van verlichting en verwarming bij de huurprijs inbegrepen.

Het linoleum had de kleur van pas gekotste gal. Om de rechthoek tussen de deur, de lavabo en mijn bed wat op te fleuren had ik van thuis een donkerbruin karpetje meegebracht. Mijn bed hoorde bij de kamer en stond tegen de linkermuur. Het was een stalen karkas op witgeschilderde poten met springveren en een zachte matras. De dunne dekens, de flanellen lakens en het platte hoofdkussen had ik van thuis meegebracht. Dat kussen schoof ik 's nachts tot vlak onder het raam om extra zuurstof naar binnen te kunnen zuigen als ik te lang was blijven hangen in de cafés.

Als je mijn kamer binnenkwam, kon je aan je rechterkant meteen je smoel bewonderen in de spiegel boven de lavabo. Anderhalve meter verderop stonden een houten stoel en een oud bureau met daarop mijn cursussen en aantekeningen en een ronde, zwarte bureaulamp. Daarnaast, tussen mijn bureau en het tweede raampje, suisde het hele jaar door de grijze radiator van de centrale verwarming. Je gaapte je een ontwrichte kaak als je erop begon te letten.

Links achter de witgeschilderde deur hing een geverniste plank met twee bronzen lussen en vier stompe haken voor mijn garderobe en de jassen van mijn bezoek, meestal mijn oudste zus en haar vriendin. Bij gebrek aan meubilair konden zij alleen maar naast elkaar op mijn bed gaan zitten. Dat werd gelukkig dagelijks piekfijn opgemaakt door mijn kotmadam.

Al bij al een normale studentenkamer in die jaren. Ze bood niet meer of minder dan je als zoon van een kleine zelfstandige kon verwachten en je prees jezelf gelukkig als je de onderkomens van sommige anderen zag, die zich 's winters nog trachtten te verwarmen met een stoof, een steenkoolkachel. Bij strenge vorst stonden bij hen de ijsbloemen op de ramen. Greco had zo'n kot: een langwerpige, tochtige aanbouw, een ex-keuken met een stenen aanrecht en een zwengelpomp en voor het overige gemeubileerd met altijd hetzelfde: een stalen beddenbak, een bureautje en een stoel. De Leuvenaars klopten overal geld uit.

Greco zwierf van het ene nog goedkopere onderkomen naar het andere. Zijn eerste onderkomen, een zolderkamer, lag naast café Bacchus, ons clubcafé aan de Oude Markt waar ik me 's avonds vermaakte met de andere leden van onze vereniging Moeder Geelse. Zijn toenmalige kotbaas en -bazin waren al over de zestig: zij een lange uitgeteerde met grijs haar; hij een ietwat gezette, verlegen man met een bril. We kenden hem omdat hij meestal de boodschappen deed, maar haar zag je bijna nooit. Volgens

Greco zoop ze elke dag een liter sterke drank en slikte handenvol pijnstillers. 's Avonds speelde het echtpaar met de kaarten. Dan was het stil aan de andere kant van de muur. Maar soms hoorden we haar beestachtig uithalen: "Smeerlap! Hoerenbok!" Ze leed aan syfiliskrankzinnigheid.

Mijn kotbaas en kotbazin informeerden elke maandag naar de gezondheid van ons moe en elke vrijdag naar de "progressie" van mijn studies. In de jaren dat ik bij hen logeerde, de jaren van mijn kandidatuur in de Germaanse Filologie, at ik dagelijks met hen hun overvloedige, zware kost, veel smakelijker dan die van de mensa's Alma I en II en veel goedkoper dan die van andere restaurants. Kost en inwoon betaalde ik trouw op de eerste maandag van de maand. Dan kwam ik niet in de problemen met mijn krappe toelage.

Mijn kotmadam was een kwiek vrouwtje van vooraan in de dertig dat kwetterend de trap op en af vloog en altijd druk-druk-druk was met poetsen, schuren, afwassen en het opruimen van de zooi van haar drie kinderen, twee betweterige manipulatoortjes van zeven en zes en een meisje van vier, die haar tiranniseerden en aan wie ze niets kon weigeren.

Haar man was zes jaar ouder dan zij en twee hoofden groter. Hij was een ambtenaar op een ministerie en bracht regelmatig dossiers mee naar huis waaraan hij dan de hele avond bleef doorwerken. Na het avondeten ontving hij soms mensen die in de problemen zaten, oude koppels die er niet in slaagden hun formuleren op de voorgeschreven manier in te vullen of weduwen in geldnood, die op hun pensioen zaten te wachten.

Als hij vrij was, onthaalde hij me op de mopjes die hij had opgestoken op zijn bureau. Ze waren al even onnozel als die van tante non. Voor elke maffe pointe beloonde ik hem met een brede glimlach. Dan voelde hij zich extra op zijn gemak. Als hij kwaad was, stotterde hij namelijk niet, maar des te meer als hij kalm was. "A-aan è-è-èt st-st-st-standbeeld v-van dzju-dzju-dzju-Dzjustus Lipsius." Na zo'n salvo was het onmogelijk hem nog langer in de ogen te kijken.

Zijn kinderen aanbad hij tot ze het bloed onder zijn nagels vandaan haalden. Dan ineens explodeerde hij, brulde en tierde, deelde links en rechts wat oorvegen uit en beschuldigde zijn vrouw van kinderenbederf. Intussen verbeet zij heldhaftig de laatste schop van haar oudste en bleef gejaagd aan de hysterisch huilende mispunten de onzinnigste deals voorstellen. Uiteindelijk beende hij briesend naar hun salonnetje en bleef

daar mokken vóór hun tv, totaal onaanspreekbaar gedurende de rest van de avond.

In die schemerige ruimte had hij me tijdens onze kennismaking met diepe stem en woeste ogen meegedeeld dat hij in zijn huis geen onfatsoen zou dulden, maar daarentegen het universitaire veto inzake meisjesbezoek onverbiddelijk zou doen naleven. De KUL verbood inderdaad in die tijd nog het ontvangen van ongebeide, niet verwante meisjes op je kamer. Als je met zo iemand werd betrap, kreeg je zonder pardon het *consilium abeundi*, met andere woorden dan werd je van de universiteit getrapt.

En de medeplichtige verhuurders, zei hij, kwamen op een zwarte lijst. En er waren er genoeg bij hen in de straat die jaloers waren op hen, omdat zij zelf geen kamers konden verhuren. En er kon altijd onverwachts worden gecontroleerd, ook zonder dat je was aangegeven. Maar in ieder geval kwamen ze onaangekondigd als iemand een klacht had neergelegd en telefoneren kon iedereen.

Zijn vrouw herhaalde zacht dat het inderdaad ongepast was, dat zij inderdaad geen meisjesbezoek zouden tolereren en dat, als ik het toch riskeerde, zij verplicht zouden zijn om de universiteit in te lichten. Even duidelijk, maar sympathieker. Hoe benepen het ook aandeed, trots was ik wel dat ze mij tot zoiets in staat achtten.

Haar begrip voor de menselijke natuur, hoe voorzichtig ook verwoord, haar onmiskenbare goedhartigheid en haar niet aflatend plichtsbesef maakten dat ik haar in bescherming nam tegen haar agressieve oudste wanneer die haar te lijf ging. Dan greep ik hem bij zijn trui, trok hem weg van haar en drukte hem tegen de grond. Daar lag hij dan te snotteren, de lange, pezige cholericus, met gebalde vuisten en een verwrongen gezicht. Het was niet om aan te zien de pijn in haar ogen, het verwijt aan mij en de moed waarmee ze haar tranen bedwong terwijl ze hem trachtte te sussen met een vloed van lieve woorden. Ik nam mij voor nooit om meer tussenbeide te komen, maar dat lukte niet. Daarom lokte ik hem bij elk nieuw incident de tuin in om met hem te gaan voetballen.

Commanderen kon ze niet; ze kocht haar kinderen om: als je dit doet, krijg je dat. “Doe wat ze zegt,” zei ik koudweg als ze weigerden hun rommel op te ruimen. Provocerend trapte de oudste tegen een speelgoedje of gooide wat door de kamer. “Ge hebt over mij niks te zeggen. Als ge mij durft aanraken, zeg ik het tegen papa.” Die gaf zijn kroost alleen maar ongelijk

als het tegen Hem, de Autoriteit, rebelleerde. Nog geen vijf minuten later vroeg de snotneus of ik mee ging voetballen. Zijn moeder in extase natuurlijk. “Ge doet eerst wat ze gezegd heeft,” marchandeerde ik, even corrupt als zij.

Als hij klaar was met zijn karweitje, stelde ik nieuwe eisen: alles moest hij doen wat zij hem die dag had opgedragen. Woest sloeg hij met zijn hoofd, maar gaf telkens toe.

Na elke 'victorie' tuimelde zij van de ene inval in de andere. Of ik graag nog een fles cola mee naar boven nam? Of chocomelk? Of ze koekjes voor me moest meebrengen van de winkel, koekjes-met-chocolade? Of repen Côte d'Or? Melkchocolade of fondant? Fourré praliné of melk-met-nootjes? En 's avonds stond mijn lievelingskostje op tafel: stoofvlees met friet. Ik heb nooit zoveel friet met stoofvlees gegeten als dat jaar.

2

In juli slaagde ik met 'voldoening'. Onmiddellijk daarna kreeg ons moe een zware crisis en kwamen er nauwelijks nog bestellingen binnen bij onze va. Hij verdiende niet genoeg meer om haar verpleging én onze studies te betalen. "Geef me één jaar," zei hij me met de tranen in de ogen.

Ik had kunnen janken van ontgoocheling. Ons Milène wilde geneeskunde gaan studeren en had op de middelbare betere cijfers gehaald dan ik.

"Misschien kunt ge de middenjury doen," zei hij, "Dan verliest ge geen tijd. En laat u gewoon maar inschrijven voor het tweede jaar, maar zonder collegegeld. Dan kost het maar vijfhonderd frank en dan kunnen die van het leger niet ambetant¹ gaan doen."

Ik was dienstplichtig. Het leger zou me weten te vinden als ik mijn studies zou onderbreken. Dus schreef ik me in aan de universiteit, pro forma, en tegelijkertijd, maar dan in ernst, voor de examens van de Centrale Examencommissie. De meeste tweedejaars cursussen kocht ik van iemand die net was gepromoveerd tot de eerste licentie en de overige bij de Acco op de Leuvense Oude Markt. Toen was mijn geld op. Als ik op veilig wilde spelen, moest ik ook de cursussen van de proffen van Gent en Brussel kopen, want die zaten ook in de middenjury. Och, zei ik bij mezelf, ik zal me er wel doorheen slaan met wat ze in Leuven verkondigen. De rest er ook nog instampen lukt toch niet, daar heb ik toch geen tijd voor. Dat was ook zo. Nog geen volle veertien dagen nadat ik was geslaagd, stond ik in een buurgemeente achter de balie van een filiaal van het Gemeentekrediet de klanten te gerieven: geen zwaar werk al vereiste het een punctualiteit die me tot dan toe vreemd was geweest. Mijn baas was een gezette celibataire van vooraan in de veertig die "het nuttige aan het aangename paarde". Dus kroop hij met nogal wat weduwen en andere vrouwen onder de wol. Beraadslagen over beleggingen, verzekeringen en het ontduiken van successierechten werkte blijkbaar op ieders hormonen. Zijn bedervaringen hield hij wijselijk buiten onze beschouwingen, maar als zij later nog eens met hem kwamen overleggen, die als uiterst zedig te boek staande, in het zwart geklede dametjes van onze katholieke middenstand, en als ze daarna met sierlijke pasjes naar buiten waren getrippeld, kon hij het niet nalaten schalkse opmerkingen over hen te maken.

¹ vervelend gaan doen

Hij moet wel heel goed geweest zijn in bed, want soms, als ik het loket voor mij alleen had, informeerden ze met een uitgestreken gezicht of ze hem nog eens konden 'raadplegen'.

“Nee, het spijt me,” antwoordde ik dan onderkoeld, “Is het dringend?”

Dan staarden ze een fractie naar het gat in het glas of maakten een nerveus gebaartje, vooral als ik hun meedeelde dat ze nog even moesten wachten omdat hij met madame X of Y in gesprek was. En dan die gezichten als hij even later hun rivale uitgeleide deed en ik hun de vraag stelde of ik hen misschien van dienst kon zijn.

Je deed in zijn geldbarak ook anderszins veel mensenkennis op. Je hoefde alleen maar in de gaten te houden met wat voor een gezicht iemand de biljetten meetelde terwijl je hem uitbetaalde en met welk gebaar hij daarna het geld voor je neus weggriste.

Maar ondanks deze hartverwarmende intermezzi verging ik van heimwee naar mijn Leuvense kameraden en hoopte vurig dat uitstel van mijn studie in de Dijlestad geen afstel zou betekenen.

Moeders gezondheid verbeterde in de late herfst, maar de dokter waarschuwde dat het geen blijvende omslag betekende. Je kon lachen om de humor waarmee zij de dood op een afstand hield, maar hij schrijnde vreselijk als je alleen was.

Als ik 's avonds terug was van de bank en onze va bij een klant een bestelling was gaan afleveren, had ik in de voorgaande maanden meermaals haar verzorging op me genomen. Ons Milène zat in Leuven, die kon niet bijspringen. Overdag kwam tante José, moeders oudste zus, mijn doopmoeder, om haar gezelschap te houden. Ze was al een paar jaar weduwe en haar kinderen waren getrouwd. Ons Carien nam 's avonds de verzorging van haar over, als ze terug was van de nonnen in Turnhout. Ze hielp ons moe bij het overeind komen of het zich verleggen op haar andere zij of als ze naar de wc moest of gewassen moest worden. Ons moe verwittigde haar telkens met een belletje. Maar toen kreeg ons Carien buikgriep en ze wilde niet het risico lopen om haar te besmetten. Het zou inderdaad levensgevaarlijk zijn geweest.

“Waar is ons Carien?” vroeg ons moe ontzet toen ik bij haar mijn opwachting maakte. Het zweet dreef van haar bleke, ingevallen gezicht. Ik hakkelde dat ze ziek was en dat het heel besmettelijk was en dat er buiten mij niemand in huis was. We geneerden ons allebei verschrikkelijk. Ik stond in het deurgat, niet in staat om te bewegen, terwijl zij geen oog van mij liet afgaan. Na enkele afschuwelijke momenten zei ze nors: “Vooruit

dan maar.” Ik droop van het zweet en was de tranen nabij terwijl ik haar optilde. Ze woog akelig licht. Later verzorgde ik haar, stijf en onhandig, om te beletten dat ze zou doorliggen. Haar naakt te zien en aan te raken was een zeer vreemde gewaarwording. Ze was de eerste vrouw die ik praktisch naakt zag. Zorgvuldig waste ik haar schouders, rug, kuiten en hielen, maar niet haar billen: dat kon niet. Nadat ik haar droog had gewreven, hielp ik haar in een mooie, schone nachtjapon, ververste het bed en legde haar weer erin. Daarna ging ik in het kippenhok de pijn weg janken. Zo mooi was ze geweest! Tegen onze va zei ze die avond dat ik het heel goed had gedaan. Het mooiste compliment dat ik ooit heb gekregen.

In de lente van '67 begon onze schrijnwerkerij opnieuw wat beter te lopen. Goed nieuws natuurlijk, maar het betekende ook dat ik onze va, net als in mijn middelbareschooltijd, elke avond en elke zaterdagmiddag moest helpen bij het laden en lossen van onze camionette en bij het afleveren van de bestellingen bij de klanten.

Begin juli zei hij dat ik me na de examens voor de middenjury opnieuw kon laten inschrijven in Leuven voor mijn eerste licentie. Dat was pas echt het vel van de beer verkopen voor hij geschoten was. Enkele weken later begonnen de examens. Logica bleek niet te worden geëxamineerd door De Waelhens van Leuven, maar door een prof van Gent. Die zuurpruim vroeg me een literaire tekst om te zetten in de symbolische logica. Symbolische logica? Nooit van gehoord. In de cursus van De Waelhens was daar geen spraak van geweest; die had nog helemaal gegaan over de Aristotelische. Dat zei ik ook tegen die vent die me kleinerend zat uit te lachen.

“Die logica van u, meneer,” zei hij, “is al evenzeer een randgeval van de symbolische logica als het systeem van Newton een randgeval is van het systeem van Einstein.”

“Wees dan tenminste zo vriendelijk mij één vraag te stellen over dat randgeval,” zei ik met een uitgestreken gezicht.

Dat deed hij. Meteen brieste ik zo'n zootje stellingen over valabel deduceren over de tafel dat hij er toch wel van stond te kijken. Hij vroeg nog wat door, heel wat welwillender, en zei ten slotte dat het hem speet dat hij me geen voldoende kon geven, maar acht op twintig kon wel.

Daarna mocht er niet veel meer misgaan, maar bij Duitse Fonetiek was het weer raak, weer bij een van Gent, weer een licht onvoldoende, een negen, en daarna nog één - verrassend genoeg - voor Vergelijkende Spraakkunst van de Germaanse Talen, een zware tegenvaller.

Eén onvoldoende te veel, zei de voorzitter van de jury, bij wie ik na de deliberatie mijn licht ging opsteken; daar konden mijn andere vakken met hun goede cijfers niet tegenop.

Terug naar huis met lood in de schoenen. Onderweg troostte ik me met de gedachte dat de Leuvense proffen bij wie ik goede examens had afgelegd, me zich wel zouden herinneren in juli van het volgende jaar. In ieder geval zou ik aan hun vakken veel minder tijd moeten besteden.

Thuis tilden ze er gelukkig niet al te zwaar aan. “We hadden natuurlijk gehoopt van wel,” zei onze va, “maar eigenlijk hadden we er al rekening mee gehouden. Zoek maar opnieuw een kot in Leuven, maar hou rekening met de prijs.”

“En ons moe dan? Ons Carien wil per se biologie gaan studeren en gij krijgt het te druk. Dan zit ze de godganse avond alleen.” “Het zal wel lukken. Tant' José komt haar nu ook 's avonds gezelschap houden. Zorgt er maar voor dat ge 't alle drie een beetje kalm aan doet daar in Leuven. Dan lukt het vaneigens¹.”

Vanaf de trappen van het Leuvense station keek ik over het Martelarenplein naar de verkeersdrukte op de Ring. Hier had ik vorig jaar gestaan en omgekeken naar de stad, stralend van geluk omdat ik geslaagd was. Zou de Boze er nog zijn? Peer Sachs, de Simon, Lempereur, Lukske, Jef Mem, de Witte en al die anderen van de Geelse? Naar hen informeren op de Oude Markt had geen zin: de Bacchus was dicht tot september en in de andere studentencafés zaten alleen maar onbekende, koffie slurpende blokkers die de 'tweede zit' aan hun been hadden. Dus sloeg ik meteen linksaf naar de nieuwe voetgangersbrug over het spoor en marcheerde linea recta naar mijn vroegere adres in Kessel-Lo.

Mijn kot zou opnieuw vrijkomen, stotterde mijn kotbaas, als de huidige huurder, een eerstejaars, zou buizen in september. Het zou wel vijftig frank per maand meer gaan keuh-keuh-kosten dan toen. De arme schacht had geen geluk. Dus betrok ik vanaf oktober weer mijn vertrouwde pijp op de tweede verdieping tegenover de Schallemanen.

¹ vanzelf

3

Het voorbije jaar had me veel sterker veranderd dan ik doorhad. Anders had ik waarschijnlijk een ander onderkomen gezocht. De stierlijk verwende kinderen terroriseerden hun moeder nog onbeschofter en agressiever dan vroeger en ik kon het niet meer opbrengen de dove en blinde uit te hangen als ze hun kuren op haar botvierden. Ze waren nu meer dan een jaar ouder, ze moesten voor meer rede vatbaar zijn! In ieder geval hadden zij haar geduld en zelfopoffering te respecteren! Dat zei ik hun recht in het gezicht, of zij er nu bijstond of niet. Het grut bekeek me alsof ik een marsbewoner was en ging gewoon door met elkaars speelgoed te roven of te slopen wat een van hen nog maar pas had geconstrueerd. Gelukkig was de oudste, de cholericus, nog altijd verzot op voetballen. Maar tenslotte had hij zelfs daar geen trek meer in. Mijn schuld natuurlijk. Ik maakte er een erezaak van hem om met bal en al over de doellijn te kegelen. Daarna bleek alleen nog bijtend sarcasme in staat om hem te reduceren tot wat hij werkelijk was: een valse schoothond die jankend zijn soelaas zocht in de armen van zijn moeder.

Die pikte het niet. Na een van mijn verbale hoogstandjes veegde ze me de mantel uit. We stonden tegenover elkaar in haar keuken, zij hoogrood en stampvoetend, ik somber knarsetandend. Dat ze mijn uithaal niet verdroeg, tot daaraan toe, maar moest ik dan werkloos toezien terwijl hij haar aanviel, had ze nog geen slaag genoeg gekregen? “Goddank zweeg je, terwijl zij erbij stonden.”

“Met welk recht bemoeit jij u met mijn opvoeding? Gij hebt dat recht niet! Als ge u niet kunt inhouden, blijf dan op uw kot. Blijf dan daar maar zitten tot we gaan eten of totdat ge naar de les moet.”

“Gelijk ge wilt. Als hij zijn handen maar thuishoudt.”

Ze keek van me weg om haar tranen te verbergen. Toen ze me terug aankeek, stonden haar ogen verrassend zacht. Ik moest het maar niet te persoonlijk opnemen, zei ze stil. Het kon nu eenmaal niet dat ik er mij mee bemoeide, ook al bedoelde ik het goed.

“’t Is goed. Ik heb het begrepen. Ge zult van mij geen last meer hebben.”

“Zo bedoel ik het nu ook weer niet.”

Ze haalde diep adem.

“Eigenlijk ben ik blij dat ze soms wat afleiding hebben door u. Ze vervelen zich ook zo gauw, èh?”

Verdomme mens, dacht ik, zie je dan niet wat voor een vanden je aan het kweken bent? Durf dan ook eens tegen hen in te gaan. En tegen die arrogante dikhuid van je, die verdomde machtswellusteling die je iedere keer belachelijk maakt terwijl zij erbij staan.

Ze treuzelde en ik dacht: nu gaat ze over hem zagen dat het allemaal zijn schuld is, dat ze geen enkele hulp van hem krijgt.

“Ge moet niet denken dat ik het niet waardeer. Dat is wel zo. Ik ben blij dat ge zo nu en dan... allé... dat ge soms voor mij in de bres springt... Maar houd u wat in, èh... Over 't algemeen vind ik... allé... ik vind... over 't algemeen.... Hij is ook niet de gemakkelijkste, èh, onze Johan?”

Het understatement van 1967.

Het laatste waar ik op uit was, zei ik, was om ruzie te stoken in haar huishouden. Ik zou me wel inhouden in de toekomst. Ze knikte, de wijze, oudere vrouw. Maar die middag lagen er nog maar eens twee repen Fourré praliné op mijn hoofdkussen en die avond aten we nog maar eens stoofvlees met frieten.

Haar man was in het voorbije jaar geen zier veranderd: nog altijd even partijdig in het beslechten van de machtsstrijd tussen haar en hun kinderen, nog altijd even neerbuigend als hij tegen haar sprak of haar tegensprak, schertsend zagezegd, maar in feite ondraaglijk minachtend. Telkens opnieuw maakte hij haar argumenten belachelijk of snoerde haar de mond met zijn betweterige raadgevingen. Het respect, dat ik voor hem had gehad omwille van zijn hulp aan de hulpelozen sloeg om in een ijzige minachting.

Oké, zij speelde het spel mee. Te pas en te onpas slaakte ze kinderachtige kreetjes van angst, opwinding of verrukking al naargelang zij dacht dat hij daaraan behoefte had. Als hij daartegen nu ook maar eenmaal had geprotesteerd. Maar nee, het beviel hem allemaal wonderwel, heel dat vertoon van kinderlijke adoratie en aanhankelijkheid, heel die vrijwillige zelfdegradatie die hij als man alleen maar kon verachten en die zij als vrouw wel moest ervaren als een pijnlijke zelfverminking. Mijn laatste greintje respect voor hem ging eraan toen hij Brels chansons smerig noemde. Hij wilde die vunsigheden niet meer horen in zijn huis, zei hij grimmig. Ik had op zijn platenspeler *Ces gens-là* gedraaid: een kluwen kleinburgers beschreven door een jongen die verliefd is op de dochter des huizes, maar door de rest van de familie wordt uitgestoten: *D'abord, d'abord il y a l'ainé... Eerst, eerst heb je de oudste, die er uitziet als een meloen, met een kanjer van een neus, die zich 's nachts bezat met*

zure wijn, maar 's morgens knielt voor het altaar, pal als een pinakel, bleek als de paaskaars, en die hakkelt en loenst. Het dient gezegd, meneer, dit soort mensen denkt niet; het bidt...

Ik had zelf beter moeten nadenken: mijn kotbaas was een vrome stotteraar die loenste achter zijn bril.

Zoals pater Devriendt, mijn biechtvader op mijn twaalfde. Zijn adem stonk als hij zich naar mij toe boog om mijn zonden te horen of de absolute uitspraak en dan wit als de paaskaars begon te hakkelen dat hij veel om me gaf, heel veel zoals ik wel wist, met zijn hand onder mijn kin: dat heb je toch gevoeld, nietwaar, lieve jongen? Ik had ze gevoeld, zijn lippen, zijn handen en de rest. Hij verkleurde als een kameleon.

In de Zesde was zijn minnekozerij beperkt gebleven tot wat knuffelen en nu en dan een kus op mijn mond. Ik had hem niet durven wegduwen, maar zijn gefriemel had mijn cijfers aan het einde van het jaar niet zichtbaar benadeeld. Na de grote vakantie nám hij me simpelweg. Hij verklaarde me zijn liefde, lang en verwarrend, en knielde voor me neer zoals hij in de kapel knielde voor de monstrans. Met dezelfde eerbied waarmee hij het witte doek van de kelk wegnam, ontblootte hij mijn lid.

“Wat ben jij mooi!”

Hij zette zijn bril af en kustte me zoals hij de kelk kustte: *Neemt en eet allen hiervan: want dit is mijn lichaam.* Aan het altaar vormden dezelfde lippen de heilige woorden van de consecratie; dezelfde mond nam het brood en de wijn tot zich, Gods lichaam en bloed. *Neemt en drinkt allen hieruit: want dit is de kelk van mijn bloed, van het nieuwe en eeuwige verbond.*

Ons verbond.

En je kijkt naar die grote man in zijn zwarte pij, naar zijn knikkende, zware, ronde schedel met de tonsuur en de dichte, bruine krullen, en naar de zwarte bogen boven de vroom gesloten ogen terwijl zijn hand en zijn prangende, gladgeschoren kaken je lid in en uit zijn mond doen glijden. Ook al poets je twee- of driemaal je tanden, ook al spoel je tienmaal je mond, dat slijm blijft. Hij in jou en jij in hem, één ziel-één lichaam, en niemand om te helpen. Het plakt onder je tong en op de bodem van de plooiën tussen je lippen en tandvlees terwijl je een uur later met een suizend hoofd naar het bord kijkt, naar 'die' van wiskunde of Grieks, en wanhopig probeert de cijfers of letters vast te houden die door je tranen schemeren: straks opnieuw!

Geurde mijn mond delicateser als de pater hem opfleurde met zijn kussen, met de parels van zijn dichterschap? Hij was een schitterend leraar. Nooit

heb ik Gezelle mooier horen voordragen. Een tedere, trouwe minnaar ook: “Mijn enige, mijn uitverkorene!” Zo troostte hij me als ik na onze vrijage tegen hem aanlag en hij mijn haar streek en mijn voorhoofd kustte. Hoe dikwijls ben ik niet weggegaan van hem schreeuwend tegen mezelf: nooit meer! nooit meer! Dan liet hij mij halen door een klasgenoot. Dan schudde hij verdrietig zijn hoofd, sloot de deur en stak zijn hand uit... Tot ik haar aannam. Groot en rond straalden zijn ogen achter zijn bril terwijl ik vóór hem stond te wachten in mijn geruite hemd dat ik had dichtgeknoopt tot tegen mijn hals en in mijn korte, grijze wollen broek die moeder met veel meten en passen tevoorschijn had getoverd uit haar oude rok. Soms zei hij dat ik een engel was die het paradijs voor hem opende, die hem nader bracht tot God. Als Die bestaat, had hij nog gelijk ook.

Een volwassene, een priester die me nodig had... Dat beetje troost dwong me op de knieën. Daarna bezorgde hij mij een gelijkaardig genot en legde me zo het zwijgen op. Als mijn kameraden naar me toe kwamen, keerde ik mijn gezicht van hen af, panisch dat ze de geur van mijn adem zouden herkennen.

Naarmate het schooljaar vorderde, groeiden zijn bezorgdheid over mijn gezondheid en zijn angst voor ontdekking. Uiteindelijk raakte hij in paniek en bezwoer me wanhopig te eten. “Mijn heerlijke jongen, je móet gelukkig zijn, je móet leven!” Hoe meer hij aandrong, hoe minder ik door mijn strot kreeg. Van dat hongeren ging macht uit, de voldoening dat hij leed. Naar vader en moeder verlangde ik en ik haatte hen en verlangde naar hen opnieuw. Bitter weende ik 's avonds in mijn chambrette om hun vermaningen braaf te zijn en gehoorzaam aan de 'goede paterkes' en hard te werken en te bidden. Tot wie? Tot het godje dat onkuisheid verbod en werd aanbeden door zijn vertegenwoordiger, die in naam van datzelfde godje tot onkuisheid aanspoorde?

Toen ik met Kerstmis thuiskwam, wilde moeder me omhelzen. Ik duwde haar weg. Ook van de anderen duldde ik geen aanrakingen meer. De puberteit, dachten zij, het zal wel overgaan. Het werd alleen maar erger. In juli waren mijn punten gekelderd. Ik was graatmager, at niet meer en wilde sterven.

Op de eerste dag van de grote vakantie vertrokken mijn zusjes met een nonkel en een tante en hun kinderen naar Blankenberge. Ik had gezegd dat ik nog liever doodging dan mee te gaan. Iedereen geschokt natuurlijk en aan het beloven en smeken. Ik schudde nee, de tanden opeen, en kreeg mijn zin omdat de situatie voor iedereen te pijnlijk werd.

Toen ze waren vertrokken, herhaalde ons moe de vragen die ik sinds mijn thuiskomst met “och” en schouderophalen had afgedaan. Of Grieks, Frans en wiskunde nu echt zo moeilijk waren, of die nu echt mijn verstand te boven gingen? Was het dat? Ik hoefde me niet te schamen. Of bang te zijn voor haar en onze va. Als de Latijns-Griekse te moeilijk was, moest ik maar gewoon overstappen naar de Moderne met Duits en Engels. “Ja, ik ben te stom. Het is niet om uit te houden.”

“Maar dat kan niet,” zei onze va, “Zijn uitslagen van 't vorig jaar waren veel te goed. En de meester van het zesde studiejaar zei tegen mij... En sommige van zijn leraren zijn nog dezelfde als verleden jaar, pater Devriendt onder andere, die van Nederlands. Daar heeft hij wel goeie punten voor. Ik denk dat ik maar eens met hem ga klappen¹.” Ik barstte in tranen uit. Ze bekeken elkaar. “We kunnen hem beter een tijd gerust laten,” zei hij, “'t Is nog te vers. Laat hem eerst maar wat op asem komen.”

“Ons Milène,” zei hij even later tegen me, “heeft gezegd dat Jefke Engelen nog maar pas naar u heeft gevraagd, naar hoe dat ge 't stelde op het internaat. Waarom gaat g'er niet ês naar toe?.. En naar uw andere kameraden van in den tijd, naar de Mark en dieje van de coiffeur, hoe heet 'm ook weer?”

Ik knikte en vluchtte de tuin in. Ons moe bleef me in het oog houden vanuit de keuken. Met de rug naar haar toe leunde ik op de ijzerdraad rond het kippenhok en keek naar het scharrelen van de stomme beesten. Net als vroeger. Na een poos ging ik naar het schuurtje, schepte een bus graan uit de jutezak en strooide de korrels uit. De gekken pikten in het rond. Ik zette me op 'de bank', een horizontale boomstam tegen de muur van betonplaten, staarde nog een tijd naar het spektakel en sloop daarna de velden in.

Tijdens het avondeten schoof ik mijn bord van mij af. Meteen begonnen ze opnieuw: of ik wel kameraden had? Of ik misschien werd getreiterd? “Ik heb kameraden genoeg. Ik voel me al een hele tijd ziek.”

“Hebben ze daar dan geen dokter?”

“Jawel. Maar die kon niks vinden.”

Ze volgden al mijn bewegingen. Ik slikte enkele lepels romige kervelsoep met vermicelli door, kokhalsde en legde de lepel neer.

“Het is niet normaal,” zei ons moe, “Het is zijn lievelingssoep. Zo is hij nog nooit geweest. Den dokter moet komen. Hij moet hem maar eens goed onderzoeken.”

¹ praten.

“Ge hebt toch geen ambras gehad? Ze hebben u toch geen slaag gegeven?”
“Maar zeg dan toch iets, Staf, jongen, alstublieft. We zullen niet kwaad zijn, ik niet en onze va ook niet. Alstublieft, Stafke, zeg dan toch iets!”
De tranen liepen over haar kaken! Toen kwam het eruit, jankend, met de kop op tafel: “Gijlie meej eilie smèrige paoters!”

Er hing een afgrijselijke stilte.

”Ik kon er niks aan doen! Ik kon er niks aan doen! Ik had schrik van hem!”
Onze va snikte met zijn handen voor zijn gezicht, ons moe met gierende uithalen. Haar vertrouwen in de Kerk, die ze zozeer had hooggeschat, kreeg een dodelijke knauw. Niet haar vertrouwen op God. Zij kon die twee scheiden, ik niet, onze va nooit meer.

Ze haalden me weg van die school en dreigden de orde en het bisdom met een schandaal. De man werd overgeplaatst naar een klooster dat zich niet met kinderen inliet. Onze va trok elk jaar na of hij daar bleef. De rest van mijn middelbare schooltijd bracht ik door op een veel minder gerenommeerd college in ons eigen dorp.

Ons Milène en ons Carien waren twaalf en elf toen ik alles opbiechtte. Na hun vakantie in Blankenberge legden onze va en ons moe hun alles uit over het geslachtsverkeer van mannen en vrouwen en de perversie waarvan ik het slachtoffer was geworden.

Dikwijls zat ik daarna, geen blijf wetend met mezelf, te suffen op een stoel of barstte in woede uit om een bagatel en staarde daarna beschaamd en wrokkig naar de grond. En daar kwamen zij dan al, schuifelend voetje voor voetje, stamelend met halve zinnen dat ik een goede broer was en alles wel vanzelf goed zou komen! Ze waren om mij heel vroeg volwassen.

Maar het was vooral ons moe die mij weer tot een normaal mens maakte, tot een jongen die in staat was om zijn agressie in te tomen. Haar omhelzingen gaven me mijn lichaam terug, niet meer als een heerlijke beleving, maar evenmin als een weezinwekkend object. In ieder geval vergat ik nooit meer haar warmte.

Tijdens mijn kinderjaren hadden zij en onze va me aangemoedigd en lof toegezwaid bij alles wat ik presteerde. Nu staken ze mij een hart onder de riem door te herhalen hoe blij ze wel waren geweest op het ogenblik dat ik was geboren. Onze va was bij de bevalling aanwezig geweest hoewel dit in die tijd zeker niet de gewoonte was. Ze vertelden me hoezeer ze mij hadden gewild en dat ze zich zelfs nog het standje herinnerden waarin ik was verwekt, want ik was exact negen maanden na de bruiloft geboren.

Hun mededelingen bezorgden me een heel warm gevoel. Ik was het dus waard om mens te zijn! Ik was het dus waard om man te zijn! Daardoor kon ik de moed opbrengen om eerlijk te spreken over wat er was gebeurd en verwijderde zodoende langzaam maar zeker die angel uit mijn vlees. Tegelijkertijd kreeg hun eindeloze geduld het voor elkaar dat ik van hun geschokte gezichten verlearde te genieten, hun zorg te misbruiken door hen naar mijn hand te zetten en me te laten drijven op zelfmedelijden als excuus voor een vadsig parasiteren.

Ze hamerden erop dat het niet mijn schuld was geweest en dat ik niet gedoemd was tot hel of homoseksualiteit. Aan dat laatste twijfel je nog heel lang. Maar mensenschuw werd ik niet. Ik zag mannen en vrouwen. Ik zag hoe sommigen naar mij lonkten. Ik was, zegden zij, een mooie jongen. Ook mijn onsympathieke tantes verveelden me met dat soort opmerkingen en informeerden telkens of ik nog geen lief had. “Zoeëne schoeëne jongen mee zoeën schoeën krollen.” Jaja, tuttebellen, maar wat hij en jij gedaan hebben vergeet je nooit meer.

Ons Milène ging vanaf haar twaalfde naar school bij de nonnen van het Heilig Graf in Turnhout, in onze streek het Instituut voor middelbaar meisjesonderwijs bij uitmuntendheid en het reservaat voor de dochters van de beter gesitueerden. Desondanks charmeerde zij er door haar ijver en intelligentie nogal wat personeel. Een prestatie. Normaal dwong alleen de gloed van goud hun adoratie af, en zeker die van hun topmanager, de Eerwaarde Moeder. Hun internaat was voor mijn zussen een veel te duur pension. “Des te beter,” zei ons 'tramkind' dat zich danig amuseerde tweemaal per dag op de 41, de elektrische tram tussen Antwerpen en Turnhout die halthield in de tussenliggende dorpen.

Ze liet zich niet in de kaarten kijken, mijn zusje. Ze knikte zoals het betaamde “ja, zuster; nee, zuster”, deed altijd opgewekt wat ze opdroegen - tenminste ze deed alsof - en gaf hun altijd beleefde, vriendelijke antwoorden. De onnozele, ijdele ganzen! Ze wond hen simpelweg om de vinger.

Op een schoolfoto staat ze met haar rug naar het zwarte bord vol Griekse woorden: een knap figuurtje met haar lange, blonde vlechten tot op haar borstjes, tastend met één hand naar haar kin en terwijl ze de andere ontspannen op haar buik laat liggen. Uiteraard in uniform: het losse, sneeuwwitte kraagje zedig dichtgeknoopt boven haar twinset, de donkerblauwe trui met het schildje, met daaroverheen haar golf, het open vest met lange mouwen, en daaronder de grijze rok met fijne plooiën, witte

sokjes en zwarte schoenen. Je zou haar de absolutie hebben gegeven zonder biecht, de schelm, die haar geamuseerde wereldwijsheid nauwelijks wist te verbergen onder haar air van zie eens, zuster, hoe aandachtig ik hier sta te luisteren naar uw uitleg en correcties.

Ja, die nonnen... Ze hadden hun modelleerlinge eens moeten zien als zij en haar vriendinnen na de laatste les de schoolpoort achter zich hoorden dichtvallen. Dan vlogen hun kraagjes open en uit. Dan trokken haar vriendinnen de verplichte witte hoofdband van hun lange haar. Ons Milène maakte haar blonde vlechten - de enige andere toegelaten haardracht - los en schudde ze uiteen tot haar vacht glanzend tot op haar middel golfde. Daarna grepen zij alle drie de tailleband van hun grijs plisseetje, draaiden hem een paar slagen om en schaterden met halfblote zijden de stad in.

Op een avond - ik was toen vijftien en zij veertien - waren wij alleen thuis. Zonder enige aanleiding vroeg ze ineens of ik er "echt nooit wat aan had gehad"! Of ik nooit genoten had van pater Devriendt!

"Soms. In een flits. Meer niet."

Het ogenblik dat ik mijn zaad niet meer de baas kon en mijn wanhoop het uitschreeuwde.

Ze beet op haar onderlip. "Zeg het niet tegen onze va en ons moe, maar ik heb een vrijer. Al een paar maanden. Een jongen van Turnhout. André Dierckx. De zoon van een apotheker."

Vijf jaar ouder dan zij en economiestudent in Antwerpen. Ze zag vuurrood. "Meisjes hebben daar ook plezier aan."

Meteen liep ze weg... Grijs plisseetje en witte sokjes... Ik keek haar na met een steek van jaloezie.

Meisjes... Ze wáren mooi. In mijn dromen ontkleedde ik hen, teder of ruw al naargelang mijn behoefte. Maar als ik hen deed neerliggen, veranderden ze steevast in pater Devriendt. Daarom liet ik zonder initiatief en veel spijt een kalverliefde passeren, negeerde alle latere toenaderingspogingen en bleef op mijn hoede voor mijn kameraden.

Ik zong Brel en lynchte zo het fantoom dat mijn dromen verziekte. Natuurlijk ergerde mijn kotbaas zich aan de loensende stotteraar in het chanson. Maar het broertje met kapsones en de lege portemonnee, herkende hij die!? Herkende hij de leeghoofdige moeder die koude soep zat te slurpen met haar voltallige *troupeau* onder het portret van de verongelukte vader? Herkende hij de voze kliek die aasde op de erfenis van de door iedereen verwaarloosde grootmoeder? Herkende hij het volk dat ik bovenal vreesde, de familie waarin ik nooit wilde terechtkomen? Mocht ik niet meeleven met de wanhoop van de zanger om zijn Frida, die deed alsof ze ontroerd was terwijl ze hem beloofde dat ze voor hem haar familie zou verlaten, maar altijd te laf was om haar woord te houden? *Parce que chez ces gens-là on s'en va pas, monsieur, on s'en va pas. Mais il est tard, monsieur, il faut que je rentre chez moi.*¹

“Pornografie.”

Vanaf dat ogenblik kozen mijn ogen partij van zijn vrouw telkens als hij haar verwijten maakte. Zoals die keer toen hij haar uitschold, rood van jaloezie, omdat ze op de eerste verdieping in een rok en nylons de ramen had gewassen. “En nog wel in de rok die ge nu aanhebt!” De korte strakke met zwarte en grijze ruiten, die ze meestal aanhad als ze het huishouden deed.

“Ge doet precies alsof ik voor mijn plezier in de kou ga staan.”

Dat hielp niet. Toen begon ze te relativieren, maar te omstandig.

“Madame Schalleman en alle vrouwen uit de geburen zemen zo hun ramen. Dat is de mode. Tot op de knie. Daar kan ik ook niks aan doen. En nylonkousen helpen tegen de kou. We dragen allemaal hetzelfde. En of we nu in het raam staan of op een ladder, dat maakt toch geen verschil? Of wel misschien?”

“Madame Schalleman doet altijd een langer kleed² aan. En die van Dieltjes ook. En nooit geen nylonkousen. 't Is precies of ge doet het erom.”

“Ge hebt goed gekeken... Allez, Gerard, ik sta ze echt niet te lokken. Dat weet ge goed genoeg. Als ge maar wilt. En madame Verhaegen heeft altijd een rokske aan dat nog korter is dan dat van mij. Maar daar verdraagt ge

¹ Omdat dit soort mensen niet weggaat, meneer, die gaan niet weg. Maar het is laat, meneer, ik moet terug naar huis.

² jurk

het wel van, èh, van die madam, nylons of geen nylons. Ten andere, er was niemand op straat. Ik heb gekeken.”

“Ge hebt niet gekeken. Ik heb het gezien. Er kwamen twee mannen en ge zijt blijven door wrijven alsof er niks aan de hand was. Ge had ze moeten zien kijken!”

“Ik zal één van uw broeken aantrekken als ge dat liever hebt.”

“Doe dat, dan staat ge tenminste niet voor schandaal.”

“Och, doe niet flauw. Iemand moet de ramen doen. Gij hebt er geen goesting voor. Ge hebt genen tijd, da's waar, maar moet ge daar nu zo'n tralala van maken, van zoiets?”

Eindelijk zweeg hij omdat ik erbij zat.

Elk beetje vrouw droeg nylons. Mijn zussen ook, zelfs in de zomer als hun benen nog niet genoeg gebruind waren. En intussen maar foeteren op hun outfit. “Die rommel ook altijd,” zei ons Milène tegen ons Carien, “Dat nijpt de hele tijd in uw billen¹ als ge gaat zitten. En kunsten dat ge dan moet uithalen om ze opzij te krijgen, vooral met die korte rokken van tegenwoordig. En als ze uitgelodderd² zijn, dan hangt dat daarboven in een bocht. En die knoppen! Er hoeft maar één kraske op te staan en dan krabt dat en pitst dat de hele dag in uw vel.”

Ik had de lichamelijke van mijn kotmadam nooit tot me toegelaten. Ze was getrouwd, moeder en al in de dertig. Haar man maakte me alert. Ik had het kunnen uitschreeuwen zo overviel me de gewaarwording. Ondanks haar koude drukte over huishoudelijke beuzelarijen, haar schandalige opvoedkunde en haar capitulaties voor haar kinderen begeerde ik haar! En ik verachtte de huistiran hartgrondig om zijn belachelijke incidenten.

“Ge zijt en ge blijft een kind.”

Hij wreef met beide handen over zijn borst.

“Gij hebt hier niks.”

Ze dook ineen. “Wel waar,” lachte ze rampzalig, “Het is wel waar. Ik heb schoon³ borstjes, klein maar fijn!”

Ze keek naar me met vochtige ogen. Haar beha's, die te drogen hingen aan haar waslijn, konden alleszins meer bevatten dan de greep van een kinderhand, maar het was niet aan mij om hardop vonnis te vellen. Ze was veel kleiner dan ik, de beweeglijke, bruine krullenbol met haar blozend gezicht, donkere ogen en fijne lippen. Haar heupen waren niet breed ondanks haar drie kinderen. Haar slanke benen glansden fraai als ze geen

¹ dijen

² uitgerekt

³ mooie

nylons droeg, maar de idee, dat ze om mij haar trouw zou breken, schokte me hevig.

Tegenover ons woonde haar vriendin, de volslanke madame Schalleman. Haar meisjesnaam ben ik vergeten. Ze was een vervelende zaag met een gezicht vol donkere sproeten die getrouwd was met een knappe geestigaard. Mijn kotbaas kon goed met hem opschieten. Maar op een avond, niet lang na dat ruiten wassen, zat ze te snotteren in ons salon, in het grijze licht van de zwart-wit-tv, om het zoveelste overspel van “Alleman” zoals ze hem doopte. Ze geneerde zich vreselijk, want ik was op niets bedacht naar binnen gelopen. Snel depte ze haar tranen en keek opzij. Ik excuseerde me en maakte dat ik wegkwam.

“Dat moest ze nu toch al lang weten,” zei mijn kotbaas achteraf, “dat ze op hem geen staat kan maken.”

Mijn kotmadam trok zich haar lot wel aan. Madame Schalleman kwam nu bijna elke dag koffiedrinken, veel fleuriger gekleed dan vroeger, in veel kortere rokken en met met fel gekleurde bloesjes over haar zware boezem. De bruine borstels op haar bol liet ze groeien en watergolven.

Op een mooie avond in mei arriveerde ik om een uur of negen vanuit de bieb. Het einde van het academisch jaar was in het zicht. Over twee weken waren de colleges afgelopen. Dan ging ik naar huis om te blokken voor mijn examens. De vrouwen kwebbelden opgewekt aan de woonkamertafel met een likeurtje voor hun neus. De kinderen waren goddank al naar bed. Schalleman vergaderde met het bestuur van een vereniging en mijn kotbaas was op bezoek bij iemand die hij nodig had voor zijn carrière. Ze zouden allebei lang wegblijven. Mijn bord stond in het midden van de lange tafel langs de kant van de muur. Ik schoof over de bank naar mijn plaats. Mijn kotbazin zat op een stoel schuin tegenover mij, iets dichterbij haar vriendin. Ze dronk haar glaasje leeg en ging naar de keuken om mijn eten gereed te maken. Het was betaald, dus kwam het op tafel: zo was zij. Madame Schalleman zat links van mij aan de korte zijkant van de tafel en maakte speelse toespelingen op het wilde leventje van ons, studenten. Haar moeizaam gestamelde jovialiteit verraadde maar al te zeer waar zij op uit was. Ik had met haar te doen, ook al omdat ze zich diep schaamde over haar zielige koketterie. “Och, dat valt nogal mee,” zei ik om er een eind aan te maken.

Meteen nam ze haar normale pose weer aan van deftige, wereldwijze dame die het aan haar levenservaring verplicht was om een onevenwichtige halfwas de les te lezen.

“Jaja... De jeugd van tegenwoordig...”

Ik keek haar recht in de ogen en zei dat die jeugd geen andere neigingen vertoonde dan die van vroeger, dat de mensheid anders al lang was uitgestorven. Haar stem trilde onzeker toen ze over wat anders begon. Was ze maar thuisgebleven! Dan was ik de hele avond alleen geweest met mijn kotmadam!

Die diende het eten op. Haar roze blouse zat strak over haar parmantige borstjes. De kotelet, de bloemkool, de aardappelen en de saus van het vleesnat, ze smaakten allemaal even zalig. De radiodistributie speelde zachtjes popmuziek. Ze kwam weer tegenover me zitten en vulde hun glaasjes bij. Meteen begonnen ze te kirren over de vindingrijkheid van hun vrouwelijke kennissen. Waar was nu het kindvrouwkje?

“Cécile speelt met vuur,” fluisterde het quasi verontwaardigd, “Elke week gaat ze donderdags winkelen in de namiddag. Elke keer heeft ze een afspraak met haar *amant* in Sterrebeek op de paardenkoers. Daarna rijden ze samen naar een hotel in Hoeilaart.”

Haar nylons ruisten.

Ze zuchtte, madame Schalleman. “Die durft! Ik heb wel eens gedacht... Hij zit toch niks in met mij... Het zou hem toch niks kunnen schelen.”

Hun ogen flitsten in mijn richting. Ik concentreerde me blozend op mijn bord. Mijn kotmadam schonk hun glaasjes nog eens vol.

“Pfff... Ge leeft maar één keer... In uw situatie...”

Ze namen nog een slok.

“Is dat nooit bij u opgekomen, dat gedacht?” vroeg madame Schalleman, “Als jij echt verliefd zoudt zijn... zoudt jij dat durven?”

Ze bloosde met grote, donkere ogen. Mijn kotmadam leunde met haar rechterarm op de tafel terwijl ze met de hand haar kin ondersteunde. Haar linkerarm hing nonchalant over haar rugleuning. Haar borstjes staken trots naar voor, waarschijnlijk in de nieuwe, witte beha met kanten bloempjes en het strikje tussen de cups. Het zweet brak me uit en ik sloeg de ogen neer. Gelukkig hadden ze alleen maar oog voor elkaar.

“Ik weet het niet... Het is een moeilijke vraag... Gij hebt geen kinderen... Ik ben content... In uw plaats... Ja, dan wel waarschijnlijk... Ja, als ik van u was en ik kreeg zo'n kans...”

Ze schoof haar hand over haar mond: “Cécile is ook gelukkig getrouwd.”

“Die van Sterrebeek?”

“Ja, een nicht langs moeders kant. Ze heeft alles waar ze maar van kan dromen, een goeie vent, een schoon villa, een sjieke auto. En toch, van de

ene dag op de andere komt ze een andere tegen en ze is verkocht. Daaraan ziet ge dat ge nooit zeker kunt zijn.”

“Ik denk niet dat ik het zou doen,” zei ze bedachtzaam, “Ik ben er eigenlijk nooit op uit geweest op een andere, ik heb er nooit mijn gedacht op gezet. Maar ja, ge weet het niet, èh? Als ge de juiste tegenkomt... en hij ziet u graag.”

Schichtig keek ze opzij. We keken elkaar aan. Een vraag!? Ik duizelde. Haar krullen trilden, haar voeten verschoven. De ogen van madam Schalleman flitsten van haar naar mij. Mijn kotbazin slaakte een zucht en begon over wat anders. Ik ruimde af, uiterlijk kalm, wenste de vrouwen goedenavond en ging naar mijn kamer. Morgenochtend zou ze mijn bed komen opmaken. Ik had geen les. Ik zou zoals altijd aan mijn bureau zitten om te studeren. Ze zou zich vooroverbuigen vlak achter mij! Maar wat als ze weigerde? Wat als ik geen stijve kon krijgen? Ik beleefde een rusteloze nacht.

“Goedemorgen. Goed geslapen?”

Ze haalde het bed af en schudde het kussen op.

“Ja,” zei ik, kwaad om mijn stommitieit.

“Ik heb slecht geslapen.”

“Ja? En hoe komt dat?”

Ze trok het onderlaken recht.

“Ik weet het niet.”

Onnozele kloot!

Ze maakte het bed op.

“Ge hebt nog geen lief, nietwaar? Maar ge hebt toch al wel eens een lief gehad?”

Een getrouwde met drie kinderen. Thuis waren we ook met drie... Het tuitende afdak van haar groene, gespannen rok zweefde hoog boven haar knieholtes. Snel stopte ze de dekens in onder de matras en kwam overeind.

“Ik ben klaar.”

“Ben je gelukkig?”

“Hoe komt g'erbij? Natuurlijk ben ik content.”

Opnieuw was ze de half verachte, half sympathieke huismus die haar leven vulde druk-druk-druk met niemendalletjes en zich daarin thuis voelde, niet helemaal tevreden, maar voldoende om trouw te blijven aan de chef-kostwinner. Diep ontgoocheld bleef ik achter.

Enkele dagen later zaten wij alleen in haar woonkamer en deelde ik haar mee dat ik het volgende jaar dichterbij het centrum wilde wonen, dichterbij de bieb om meer tijd te hebben voor mijn thesis. Ze zei dat het haar speet en dat ik bij hen altijd welkom was.

Net als in mijn eerste jaar slaagde ik met *voldoening*. Opgelucht schudde ik de handen van de andere gelukkigen en beende naar de Bacchus om naar huis te bellen. In onze stamkroeg moesten eerst nog de handen worden geschud van Tineke en Julien, de baas van ons café en zijn bijzit, en van enkele burgers. Mijn clubgenoten waren al gedelibereerd en vertrokken. De kandidaturen van de Germaanse en de Romaanse kwamen altijd als laatste aan de beurt.

Naar huis komen kon nog niet, zei ik tegen onze va, omdat ik morgen moest verhuizen, want het kot, dat ik op het oog had, stond al te huur, een piepklein geval in de Frans Vermeylenstraat, aangeprezen door een laatstejaars van de Romaanse, in de winter snel verwarmd en snel verlucht, met veel daglicht en zo goedkoop als dat van Kessel-Lo. En het was al laat en ik moest nog naar die kotbaas en zijn vrouw om kennis te maken en de kamer vast te leggen. En als ze niet thuis waren, kon dat pas morgenvroeg.

Mijn kotmadam hielp me 's anderdaags met inpakken en verhuizen. Wat had ze zich knap gemaquilleerd! Wat een mooie, witte blouse had ze aan en wat een prachtige, geel-bruine¹ rok! En die chique, zwarte gesp! Hm! En dat licht parfum! Liep zij er altijd zo bij in het weekend als ik naar huis was!? Nylons had ze niet aan. Te warm waarschijnlijk bij dit weer. Ze nam een zwarte handtas uit haar kast. Ging ze nog op visite bij chic volk nadat ze me had afgezet in de Frans Vermeylenstraat?

We zetten mijn reiszakken, boekentas en zwarte bureaulamp op de lichtbruine achterbank van haar auto. Ze legde haar handtas ernaast en zette zich achter het stuur. Aan het drukke kruispunt van de Martelarenlaan en de Tiensesteenweg sorteerde ze voor op de middenstrook om linksaf te slaan. Dat begreep ik niet: Leuven lag rechts.

“Ik moet eerst nog ergens naartoe.”

Zij was niet van Kessel-Lo, maar een Oost-Vlaamse. Veel mensen kende ze niet in onze straat afgezien van haar buurvrouwen. Normaal deed ze haar inkopen aan de andere kant van de gemeente, aan het Becker Remyplein.

In Korbeek-Lo sloeg ze weer af, dit keer naar rechts.

¹ Later informeerde ik bij ons Milène naar de exacte benaming van die kleur.

“Mango. Waarom?” “Oh, ik schrijf een verhaal en ik moet een vrouw aankleden.”

“Zomaar. Ge zult wel zien.”

We reden over het smalle, licht golvende betonnen baantje naar Bierbeek. Twee jaar geleden waren we hier al eens overheen gedokkerd in de oude Mercedes van de Simon om al biljartend in een dorpscafé de spanning voor de snel naderende examens van ons af te schudden. Kende zij hier iemand? In dit boerengat? Had ze eieren nodig of goedkope groenten? Er viel geen levende ziel te bespeuren, net zomin als twee jaar geleden. Verderop scharrelden enkele loslopende kippen. Een kind op een driewieler werd door zijn moeder naar binnen geroepen. We passeerden het café waar we hadden gebiljart, doorkruisten de rest van het straatdorp, reden met een trage bocht voorlangs de kerk en de laatste boerderijen... Rechtsaf aan een T-splitsing reed ze een ander oud betonnen baantje op... Een klein gehucht... Opnieuw rechtsaf naar een karrenspoor... Niets dan velden en weiden!?! Toch wel! Ginder ver! Een boerderij vóór het bos op de heuvelkam! Moest dat nu echt, daarnaartoe, hossebossend over putten vol kapotte bakstenen!?

Een brede, licht oplopende bocht naar links tussen weiden, tarwe, suikerbieten en gerst... Een oplopende holle weg... Weer open veld met een machtig uitzicht: de kerktoeren ver weg in het groen... Linksaf... Hé, toch niet naar die boerderij! Naar een andere misschien?... Een steil karrenspoor totaal overwoekerd met onkruid!?! Een flauwe bocht... Prikkel draad! Daarachter het bos! Toch niet dat paard! Dáárvoor zijn we toch niet naar hier gekomen!? Maar er is hier geen ingang, de draad kan niet open aan deze kant! En niemand die ons hier kan zien: overal dichte struiken! Ook achter ons in de bocht! En achter die wei een dichte wal van bramen! Het zal toch niet waar zijn!? Het zal toch niet waar zijn dat we dáárvoor naar hier zijn gekomen!?

De motor draaide stationair. Ze zette hem af, trok de handrem aan en legde haar handen op het stuur. Mijn hart bonkte in mijn keel. Ze zette haar voeten van de pedalen en zwengelde naast zich het raam open. De vogels kwetterden, de geur van warm graan en zurig onkruid stroomde naar binnen. Ze zuchtte diep.

“’t Is schoon hier, èh? Zijt ge hier ooit geweest?”

“Nee.”

“’t Is stom. ’t Was beter zo.”

“Wat had ik moeten doen?”

“Ik weet het niet. In ons eigen huis... Hij zou het nooit geweten hebben.”

“Ik heb nog nooit gevreeën.”

“Het is niet te geloven.”

Ze veegde een traan weg.

“Arme jongen.”

“Ja.”

Ze wilde me kussen.

“Is er iets?”

“Nee.”

Ik fingeerde de hartstocht die ze nodig had. Gelukkig bleef ze passief terwijl ik worstelde met de knoopjes van haar blouse, de gesp van haar ceintuur, haar bloempjesbeha, het elastiek van haar witte slip, pater Devriendt en mijn triomf over haar man. Mijn eerste vrouw! Ik keek haar aan vol tedere afkeer. De zomer zinderde. Ze liet me begaan, halfnaakt met haar rok opgeschort tot haar middel. Ik streelde haar op goed geluk, geschokt door haar schaamteloosheid, de ruimte van haar opening en de overvloed van haar afscheiding.

“Zo gaat dat niet. Dat is niet gemakkelijk. Kom aan deze kant zitten.”

De versnellingspook zat aan het stuur, de handrem onder het dashboard.

Wat was ze van plan!?

“Ik zal op uw plaats gaan zitten.”

We passeerden elkaar voorlangs.

“Kijk eerst of er mensen komen.”

Niemand, noch vóór, noch achter, noch links, noch rechts.

“Ik dacht het wel. Hier komt nooit iemand. We zijn hier ooit verloren gelopen omdat we dachten dat we langs hier vlugger in het bos konden komen. Toen zijn we hier maar blijven picknicken.”

Ze trok haar rok uit en legde hem zorgvuldig naast zich op de bestuurdersstoel. Ze keek me aan en liet haar rugleuning naar achter zakken. Ze trok haar knieën op, deed haar dijen open en trok haar slip opzij. Ik bestierf het. Met trillende vingers haalde ik mijn penis uit mijn broek en poogde in haar te komen. Haar vingers schoten te hulp. Ik was in haar! Ik was in een vrouw! Meteen kwam de eruptie! Verpletterd keek ik haar aan.

“Niet weggaan, niet weggaan! Ik ben niet kwaad!”

Het was goed in haar. Ik nam haar met trage, diepe stoten. Ze genoot. Tenslotte kon ik niet meer. Druipend van het zweet drukte ik me overeind en ging tegen haar aan liggen met een hand op een van haar borstjes. Ze deed haar ogen dicht en bevredigde zichzelf! Ineens greep ze mijn wijs- en middenvinger en dreef die krachtig op en neer tussen haar kleverige lippen. Een kreetje! Ze strekte zich uit! Zo ging dat dus! Zo vloeiden en geurden zij! Alles was anders dan bij de pater!

Ze ging rechtop zitten, sloeg haar handen voor haar gezicht en barstte in tranen uit!

“Ik was al lang verliefd. Ik wist niet dat het zo erg was.”

We bleven tegen elkaar aan liggen tot haar ogen en gezicht wat minder rood zagen. Ik stapte uit. Zij zette haar rugleuning rechtop en vroeg of ik haar handtas wilde aanreiken. Ze nam er een wit zakdoekje uit met een lichtpaars¹ randje. Ze bukte zich, verschoonde haar schaamlippen en wreef onder zich de lichtbruine skai van de stoel droog. Ze stopte het ding in een zakje van doorzichtige plastic en legde het op het dashboard. Het was een juweel! Schaars bedrukt met haarfijne, groene blaadjes en lichtpaarse bloempjes die onderling verbonden waren met zwarte kronkellijntjes! Ze haalde een tweede uit haar handtas, een met een geel randje en gele bloempjes. Ze plooide het een slag open en legde het naast het andere. Met gebogen knieën duwde ze haar slip omlaag tot halfweg haar dijen en legde het doekje erin als een maandverband. Traag trok ze haar slip terug op tot ze strak om haar onderlijf zat. Ze nam haar beha en haakte hem dicht onder haar borsten. Ze schoof de sluiting naar achter en legde een na een haar borsten in de cups. Voor haar was het merendeel van wat ze deed ongetwijfeld loutere routine, maar elk van haar gebaren ontroerde me door zijn volmaakte vertrouwelikheden. Ze knoopte haar blouse dicht, nam haar rok van de bestuurdersstoel en stapte uit. Op een van de paden, die de banden van haar auto door het onkruid hadden getrokken, stapte ze in haar prachtige rok en gespte de zwarte ceintuur dicht. We omhelsden elkaar en kusten elkaar innig.

Terug achter het stuur stopte ze het zakdoekje met de lichtpaarse bloempjes in haar handtas. Ze zuchtte diep en keek hoofdschuddend naar haar trouwring aan de hand op haar dij. Daarna keek ze lang voor zich uit naar de wei en het bos.

Ineens monkelde ze, nam het achteruitkijkspiegeltje en draaide het naar zich toe. Ze wreef haar uitgelopen mascara weg, bracht andere aan, stifte haar lippen, poederde haar neus en wangen en drukte haar krullen in de goede vorm.

“Ziet ge het heel erg aan mij dat ik heb geschreeuwd?”

“Nee, je ziet er goed uit.”

“Was 't goed bij mij?”

“Ja. Héél, héél warm.”

“Oh, man, zeg dat niet! Dan krijg ik het weer!”

¹ Lila volgens ons Milène.

In de Frans Vermeylenstraat bleef ze in de auto zitten. Toen ik mijn bagage op de stoep had staan, drukte ze mijn hand.

“Veel succes met de studies... En met de liefde.”

5

In oktober kwam Carlo Verbiest bij de Geelse, een tengere jongeman met bruin haar en donkere ogen. Hij was van Schilde en deed “het derde jaar farmacie”. Zijn gemeente lag ver buiten de regio waarbinnen we volgens het Seniorenkonvent¹ onze schachten dienden te rekruteren, maar daar zaten we niet mee: onze club bestond toch al voor de helft uit vreemdelingen: vier uit verschillende randgemeenten van Antwerpen, de Simon, de Schele, Fredje Peeters en Ludo Lempereur (‘de keizer van China’), één uit de Brusselse Rand, Lukske De Brapantser, een Limburger van Lommel, Ludo Luyckx, en verder Pee Vlaeminck van Eeklo, een Oost-Vlaming, en tenslotte Jef Mem van Turnhout en Peer Sachs von DKW en ik van Westmalle. Volgens het SK hadden Jef, de Rudy en ik ons bij de Mastentop moeten aansluiten en sommige leden van die club herinnerden ons daar uitdrukkelijk aan, maar daar trokken we ons niets van aan: de Mastentop nam zichzelf veel te serieus. Bovendien kon die het zich permitteren kieskeurig te zijn omdat hij elk jaar over voldoende schachten beschikte, maar als de Geelse wilde overleven, moest ze elke goedgebekte zwerver verwelkomen die bij haar zijn geluk kwam beproeven.

Aan het eind van die eerste oktoberweek vroeg een der onzen aan onze rekrut of hij met hem kon meerijden in zijn MG tot Mechelen.

“Ik blijf dit weekend hier,” antwoordde Carlo vriendelijk.

“Anders ook?”

“Nee, maar dan ga ik ook niet naar huis.”

We zinspeelden op een romantische affaire, maar hij snoof schamper. Toen vroeg onze grootste dikhuid, Çois Dekeuckeleer, of hij thuis ambras had gehad. “*Klein, klein kleuterke,*” zong de Carlo met een verrassende bariton, “*Wat doet gij in mijn hof? Gij plukt daar alle bloemekes af, gij maakt het veel te grof.*” We stonden sprakeloos, toen barstte er applaus los.

Hij kende verdomd goed de Europese geschiedenis, maar bezat geen grein nationaal gevoel. Onze strijd tegen de hegemonie van de Franstaligen liet hem ijskoud.

¹ Kortweg SK, de overkoepelende organisatie van de Leuvense studentenclubs

“Je moet er maar zin in hebben om er een op zijn gezicht te slaan alleen maar omdat hij een andere taal spreekt.”

Zo simpel lagen de zaken niet. De dominantie van de Franstaligen dateerde al van eeuwen voor de Belgische onafhankelijkheid en had zich na 1830 krachtig gehandhaafd. Maar dat enkelen van ons onder het mom van de strijd voor de goede zaak, maar in werkelijkheid puur voor hun plezier, zo nu en dan de confrontatie zochten met de francofone Brusselaars van het café *Au Manneken Pis*, een paar deuren voorbij onze Bacchus, was waar. En het was al net zo waar dat de arrogantsten van die kerels met hun provocaties en vuisten al even snel gereed stonden als onze eigen fanaten. Altijd trachtte ik vrede te stichten, maar als dit was gelukt en de Brusselaars herbegonnen door een van ons langs achter een schop tussen zijn benen te geven, gold het 'samen uit samen thuis' en vocht ik voor wat ik waard was.

Zijn Nederlands was verrassend goed en flink doorspekt met Hollandse uitdrukkingen, maar zijn klank was heel apart door zijn Franse accent, de gutturale r onder andere en de neiging om de h niet uit te spreken. Zijn *sch* daarentegen was smetteloos. Ze zouden onder de Brugse Metten gearzeld hebben om hem af te maken¹. Toch konden sommigen van ons het niet nalaten te glimlachen als hij deelnam aan onze verbale steekspelen. Dan stonden zijn ogen, die vlak daarvoor nog hadden geschitterd, volkomen weerloos.

Hij had niet veel familie. Die van zijn moederskant woonde *au grand complet* beneden de taalgrens. Zijn moeder was een franskiljonse van Antwerpen en zijn vader een ondernemer. Dat soort mensen vertoont nooit veel belangstelling voor de gevoeligheden van hun regionale klandizie; het speurt in de eerste plaats naar nieuwe afzetmarkten. Zijn vader was een selfmade man uit een familie van grote boeren, een bakker die zich van chocolatier had opgewerkt tot grootindustrieel. Bijna de hele top van het Belgische bedrijfsleven sprak Frans. Als hij en zijn vrouw met dat soort mensen wilden omgaan, hadden ze geen keuze. Het meeste gingen ze om met de d'Haeseleers, zei Carlo, schatrijke kapitalisten uit Brasschaat, van wie wij nog nooit hadden gehoord.

“De barones is een tweede moeder voor me geweest. Ze heeft me katholiek gemaakt. Ze bedoelde het goed, maar ze had het beter gelaten.

¹ De Franse bezettingstroepen moesten in 1302 smetteloos “schild en vriend” kunnen uitspreken om niet te worden afgemaakt.